

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ

УДК 321.7(4)061.1

Мартинов А.Ю.

ПОПУЛІСТСЬКІ ПАРТІЇ У КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ІДЕОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

У статті висвітлюється політичний ренесанс європейських правих популістських скептиків у більшості країн-членів Європейського Союзу. Зазначені політичні партії до світової економічної кризи 2008 р., коли процес європейської інтеграції перебував на підйомі, залишались на маргінесі політики. Криза ліберальної моделі глобалізації, вплив біженців із кризових зон конфліктів на Близькому Сході та в Північній Африці, посилення соціальних протиріч реанімували ідеологію правих популістів. Соціально-політична реакція на цю реальність сприяла популярності ультраправих націоналістичних політичних сил у більшості центральноєвропейських країн. З погляду класифікації цієї ідеології зазначені політичні сили представлені як популістами «лівої» орієнтації (французький «Національний фронт»), так і «правими» популістами (партія «Альтернатива для Німеччини»). Цей факт засвідчує розмивання традиційних ідеологічних маркерів в політиці та кризу визначення її стратегії і тактики.

***Ключові слова:** Європейський Союз, європейський скептицизм, ідеологія, популістські партії, криза ліберальної моделі глобалізації.*

Початок ХХІ ст. позначився гострою глобальною економічною кризою, що стимулювала активізацію різноманітних популістських рухів, які користуються сприятливими умовами амбівалентності багатьох традиційних політичних ідеологій, розмиванням демаркаційних ліній між «право-центристами» і «ліво-центристами», занепадом класичних масових політичних партій. Досить влучну характеристику актуального глобального політичного стану дало звернення української ініціативної групи «Перше грудня», в якому зазначається, що «на дріжджах політичного популізму ростуть рейтинги крайніх правих і крайніх лівих партій. Демократичні, ліберальні цінності піддаються серйозним випробуванням. Авторитарні режими збирають несподівані дивіденди. Популізм буйним цвітом розквітає й в Україні. Улюблене його заняття – політичний торг. Він жадібний і тому продажний. Він залюбки паразитує на соціальних бідах, безсоромно експлуатує найпростіші соціальні емоції, спокушаючи суспільство легким шляхом до матеріального благополуччя та справедливості. Суттю популізму є політична корупція. Його порожні обіцянки й грізні прокльони на адресу «ворогів народу» хабар утомленому суспільству. За них він прагне отримати прибуток у нечувано великих розмірах. Йому не знайоме почуття відповідальності. Тому він хоче втекти в позірну опозицію. Насправді популісти марять владними посадами. Вони потрібні їм, щоб зірвати «куш» і втекти за кордон, або знову в «опозицію». Популізм стає реальною

загрозою українській державності. За самою своєю природою він не здатний до конструктивної праці. Йому чужі національні, державні інтереси. Він украй далекий від того народу, за який так «уболює». Протистояти цьому можна свідомою солідарністю здорових і творчих осередків суспільства, об'єднаних заради реальних реформ у країні. Протиставити популізму можна лише громадянську зрілість» [1, с. 2].

Голосування громадян Великої Британії за вихід із ЄС, яке відбулося 23 червня 2016 р., дало новий імпульс європейським скептикам, представленим переважно правими популістськими політичними партіями. Перемога 8 листопада 2016 р. на президентських виборах у США Д. Трампа, здається, перетворює політичний наступ європейських скептиків на помітний тренд політики у країнах-членах ЄС. Європейським оптимістам у відповідь залишається попереджати, що гіпотетичний розпад ЄС не приведе до відновлення повноцінного суверенітету національних держав, але може поставити їх у залежність від великих держав за межами Європи. Тенденція до посилення європейських скептичних настроїв перешкоджає консолідації та реалізації настанов зі створення «Сполучених Штатів Європи». Колишній Президент ФРН Й. Гаук визнавав популізм головною загрозою для внутрішньополітичної стабільності Німеччини та інших країн ЄС [2]. Черговим доказом цього стала бурхлива президентська виборча кампанія у Франції, де кандидат від «Національного фронту» М. Ле Пен наполягала на виході Франції з Євросоюзу [3]. Люди та суспільства, які користуються мовою ідеологічних симулякрів, відриваються від здорового глузду і стають об'єктами різноманітних маніпулятивних практик.

Аналіз основних досліджень, присвячених проблемі популізму засвідчує факт прискіпливої уваги науковців до цієї теми. Зрозуміло, що зазначена увага має різний практичний зміст. Російські науковці аналізують головним чином потенціал популізму з погляду його використання з метою дезінтеграції ЄС [4, с. 24]. За умов прибуття до Німеччини значної кількості біженців із мусульманських країн посилюється інтерес німецьких науковців до становища ісламу у світській німецькій демократичній державі [5, s. 12]. Також проблематика популізму залишається актуальною для провідних європейських аналітичних центрів, які намагаються розглядати цю проблему системно та з використанням міждисциплінарного підходу соціальних наук [6, р. 13].

Мета статті полягає у висвітленні базових ідеологічних питань та їхнього впливу на діяльність європейських правих популістів.

Суспільні науки тільки намагаються проаналізувати можливі наслідки глобальної фінансово-економічної кризи, перша хвиля якої припала на 2008-2010 рр., для зміни домінування лівих, правих, ультраправих політичних сил у країнах ЄС. Вибори до Європейського парламенту, які відбулися у 2010 р., дали можливість «новим правим» консолідуватися у цьому представницькому органі Євросоюзу. Це підтвердило парадоксальність

ситуації, коли послідовні супротивники європейської інтеграції як одного з проявів наднаціональної політики, спрямованої на обмеження егоїзму національних інтересів країн ЄС, користаються її перевагами. Але з іншого боку, це засвідчує сталість демократичної традиції ЄС, які досить ефективно використовуються навіть її відвертими супротивниками.

Світова економічна криза стимулювала позиції «нових правих» як у «старих» країнах Євросоюзу, так і у нових країнах-членах ЄС, які приєдналися до Спільноти впродовж 2004-2013 рр. До того ж вони мають однакову соціальну базу підтримки своїх ідей. Йдеться про збіднілі прошарки міського середнього класу, безробітних, студентську молодь. Французький соціолог П. Бурд'є ввів у науковий обіг поняття «прекаріат» (невизначений, ризикований), яким характеризує працівників за наймом, які не мають стабільної зайнятості, соціальних гарантій та впевненості у найближчому майбутньому. Британський соціолог Г. Стендінг у праці «Прекаріат – новий небезпечний клас» зауважує про вплив цих «нових маргіналів» на політичні настрої у різних країнах світу, включно з країнами ЄС [7, с. 76]. Водночас криза ускладнила процес формування загальноєвропейської (або «євросоюзівської») ідентичності. Також досить часто мовиться навіть не про модерні, а про домодерні ідентичності, які діють на рівні «свій»-«чужий». Політичні результати цієї тенденції не змусили довго чекати на себе.

Націоналістичні баталії поставили на межу виживання Бельгію. Місцеві валлони та фламандці на початку 2011 р. завели у глухий кут переговорний процес щодо формування правлячої коаліції. Це позначалося на фінансовому становищі Бельгії. Адже лише членство Бельгії у ЄС, а також виконання Брюсселем функцій європейської та євроатлантичної політичної столиці, зберігають це королівство від територіального розпаду. Кожен новий виборчий цикл повертає Бельгію до проблеми пошуку нового балансу впливу між головними громадами країни, ультраправі частини яких дедалі частіше об'єднуються проти «мусульманської загрози».

Нідерландські націоналісти від виборів до виборів впродовж 1990-2017 рр. посилювали свій внутрішньополітичний вплив. У 2010 р. вони домоглися виведення голландських військ із Афганістану. Улюбленою темою лідера нідерландських «нових правих» В. Вілдерса є пропаганда ідеї депортації із Нідерландів усіх мусульман. Ця партія використала з метою посилення європейського песимізму політичну боротьбу навколо ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Помітний електоральний успіх на парламентських та президентських виборах у Франції демонструє «Національний фронт». Навіть у стабільній Швеції посилюються позиції шведських ультраправих націоналістів. Адже величезні бюджетні кошти, які шведська влада використовує з метою інтеграції мігрантів, стають подразником для шведських ультраправих популістів. Послідовна демонстрація цих настроїв кидає виклик наднаціональним

механізмам функціонування ЄС. Тому не дивно, що правлячі еліти у країнах ЄС будь-що намагаються врятувати проект спільної європейської грошової одиниці «євро» як найбільш важливого «матеріалізованого» результату європейської інтеграції.

Не далеко від «старої» Європи у цьому ультраправому політичному маневрі відстали й центральноевропейські країни. Відомий історик Н. Девіс дивується з приводу того, що «політологи знайшли поділ на «західні» та «незахідні» форми націоналізму» [8, с. 21]. Але з історичної погляду нічого дивного у цьому немає. Адже східноевропейські націоналізми розвивалися переважно за важких умов відсутності структур національної державності, або обмеженої незалежності та суверенітету. Натомість західноевропейські націоналізми, пройшовши горнило двох світових війн, з початком процесу європейської інтеграції дискредитували себе. Впродовж 1960-1990-х рр. ультра націоналістичні політичні сили у країнах-«ядрах» ЄС перебували на маргінальних позиціях.

Помітні типологічні відмінності між «західними» та «незахідними» формами націоналізму спостерігаються й на межі XXI ст. Якщо у країнах Центральної Європи націоналістичний політичний тренд відіграв важливу роль у процесі декомунізації, але водночас був орієнтований на ідею «повернення до об'єднаної Європи», то у країнах Західної Європи ультраправі політичні сили головним чином очікували на більш сприятливу політичну кон'юнктуру.

Економічна криза, як слушно зазначає французький дослідник Д. Моїзі, посилює настрої радикалізму. Отримують суспільну підтримку партії радикального, а часом – націоналістичного забарвлення. До того ж вони демонструють свою консолідованість та налагоджують між собою зв'язки у загальноєвропейському масштабі [9]. Водночас розуміння ролі «нових правих» в актуальному політичному житті центральноевропейських країн неможливе без ретроспективного звернення до новітнього історичного досвіду їхньої посткомуністичної трансформації.

Після падіння тоталітарних режимів перед країнами Центральної Європи постала потреба трансформації у напрямку до норм та стандартів ЄС. Результатом успішно обраної стратегії став вступ Польщі, Угорщини, Чехії та Словаччини до ЄС. Посткомуністична трансформація обумовлювалася чітким суспільним усвідомленням послідовного відродження демократичної політичної системи, сучасної моделі ринкової економіки. Загалом процес трансформації мав як спільні риси, які були зумовлені, насамперед, прагненням центральноевропейських країн вступити до ЄС, так і деякі національні особливості. Останні визначалися різним рівнем розвитку зазначених країн, їхньою історичною специфікою, а також неоднаковим баченням національними елітами тактики проведення демократичних реформ.

Водночас важливим консолідуючим фактором для центральноевропейських країн стало функціонування Вишеградського блоку. Збереження регіональних

інтеграційних та коопераційних зв'язків сприяло усвідомленню перспективи європейської інтеграції. Вона пов'язана з копенгагенськими критеріями членства в ЄС, тобто зі стабільною функціональною демократією, конкурентноздатною ринковою економікою, дієвою правовою системою, готовністю виконувати зобов'язання країн-членів ЄС. Європейська інтеграція стала своєрідним компасом, який давав можливість за будь-яких політичних катаклізмів тримати курс на Євросоюз. Зрештою, фактор європейської інтеграції на початку XXI ст. дав можливість «синхронізувати» процес реформ у країнах кандидатах на вступ до ЄС. Після 1 травня 2004 р. Польща, Чехія, Угорщина та Словаччина доробляють «домашні завдання» щодо критеріїв членства перебуваючи в ЄС.

Польську модель реформ умовно можна вважати класичною з погляду швидкості «шокових» змін. Це не дивно, адже після 1945 р. польське суспільство й нація перебували у перманентній опозиції до соціалістичної держави. Такий стан речей сприяв самоорганізації суспільства, що стало дієвим інструментом протидії авторитарному контролю. Досвід народного повстання 1956 р., заворушення 1970 р., виникнення незалежної профспілки «Солідарність» 1981 р. детермінував можливість відкинути стратегію революції «знизу» й тактику реформ «згори». Було обрано шлях структурної реформи через створення автономного громадянського суспільства. Адже за відсутності незалежного громадянського суспільства громадянські права легко скасовуються.

Після запровадження військового стану 1981 р. польська держава стала демонструвати самообмеження у переслідуванні опозиції. З'явилася модель самостійної культури громадянського суспільства, виявом якої стала профспілка «Солідарність». Неспроможність режиму подолати економічну кризу відкрила нові можливості перед опозицією. Компроміс між владою та опозицією було досягнуто в умовах вибору між «шоковою терапією» та занепадом. У червні 1989 р. на вільних парламентських виборах перемогла опозиційна «Солідарність». Польща показала приклад швидких реформ: Л. Бальцерович скасував контроль над цінами, заморозив заробітні плати. Спостерігалася падіння життєвого рівня населення, але результатом стали радикальні макроекономічні зрушення. Суперечливі наслідки економічних реформ прискорили процес не лише соціальної, а й політичної диференціації польського суспільства.

Наявність чисельного середнього класу перетворила політичне життя Польщі не лише на змагання між лівими та правими політичними силами, а й консолідувала демократію. Польща здобула досвід співжиття лівоцентристських урядів та правих президентів і навпаки. У 1997 р. були започатковані важливі інституційні реформи – адміністративно-територіальна, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення та освіти. 1 травня 2004 р. Польща стала членом ЄС. Активна співпраця Польщі зі структурними фондами ЄС дала

можливість досягти протягом життя одного покоління середнього європейського рівня життя. До того ж, нішу ультраправих партій у Польщі фактично зайняла правоцентристська консервативна партія «Право і справедливість», заснована братами Качинськими. Вона монополізувала процес конкуренції із ліберальною «Громадянською платформою» та відтиснула на маргінес, наприклад, «Союз польських родин».

Як певну альтернативу польській моделі можна розглядати варіант посткомуністичної трансформації колишньої Чехословаччини. У цій країні також була своя історична специфіка. Силоне придушення пражської весни 1968 р. дало приклад стресового стану суспільства. Але без цього досвіду важко було уявити спонтанний народний протест у листопаді 1989 р., коли оксамитова революція відкрила нові суспільні можливості. Завдяки цьому було показано приклад мирного національного самовизначення чехів та словаків. 1 січня 1993 р. утворилися незалежна Чеська та Словацька Республіка.

Чехія без застосування методів «шокової терапії» провела лібералізацію цін. Приватизація відбувалася на чесних аукціонах. На підставі закону про реституцію громадянам поверталось майно, відібране чи конфісковане за комуністичного режиму. Реформування економіки відбувалося із збереженням певних соціальних гарантій. Здійснювалася люстрація співробітників комуністичного режиму. Парламентський плюралізм, ефективна виборча система дали можливість демократичним шляхом формувати владу на всіх рівнях. Послідовно проводились антикорупційні заходи. Чехія швидко повернула собі провідні позиції у Центральній Європі.

Більш складним та суперечливим був шлях посткомуністичної трансформації у Словаччині. Структурна перебудова словацької економіки впродовж 90-х рр. XX ст. відбувалася головним чином за рахунок внутрішніх резервів. Рівень життя був дещо нижчим, ніж у Чехії. Складно відбувалася адміністративна реформа, повільно поліпшувалася ситуація у сфері освіти та охорони здоров'я. До 1997 р. напівавтократичний уряд В. Мечіара часто перебував під вогнем європейської критики. Однак Словаччина змогла самоорганізуватись та провести своєрідне демократичне прискорення, завдяки чому реформи стали більш осмисленими та послідовними. 1 травня 2004 р. Чехословаччина своєрідним чином відродилася у складі Європейського Союзу. Але це вже інша якість рівноправного та взаємовигідного союзу народів у демократичній інтеграційній системі.

Угорський досвід посткомуністичної трансформації також був своєрідним. Політичний імпульс радикальним змінам Угорщина здобула першою серед країн Центральної Європи. Швидко було знайдено міжпартійний консенсус щодо пріоритетів реформ. Праві та лівоцентристські уряди проводили послідовні демократичні та ринкові перетворення.

На початку 90-х рр. XX ст. угорська економіка, перебуваючи у стані реструктуриалізації, переживала важкі часи зростання рівня безробіття,

інфляції. Уряд взяв курс на активне залучення іноземних інвестицій. Прискорення економічного розвитку Угорщини супроводжувалося зростанням довіри до неї зарубіжних інвесторів. Після вступу Угорщини до ЄС з'ясувалося, що не всі проблеми перехідного трансформаційного періоду були успішно вирішені. У 2006 р. стало відомо, що уряд Ф. Дюрчяня, аби виграти вибори дещо «нафантазував» щодо реального стану економіки. Замість обіцяних соціальних благ довелося тугіше затягнути паски. Водночас угорське громадянське суспільство не пішло на радикалізацію протестів, аби дати уряду виправити становище.

Таким чином, польський досвід антикомуністичного руху «знизу» (1956 р., 1981 р.), чехословацький досвід демократичних реформ «згори» (1968 р.), угорський досвід переходу від революційного руху «знизу» (1956 р.) до вдалої трансформації режиму у 1989 р. – це історичні сценарії трансформації країн Центральної Європи. Загалом проект європейської інтеграції можна розглядати як один із найважливіших регіональних аспектів процесу глобалізації.

Однак, «у результаті глобалізації по-американські, що веде до підкорення інтересам американських транснаціональних корпорацій і банків, у світі окреслилася діалектична протилежність нинішній глобалізації – локалізація, що виражається у прагненні збереження рідної мови, національних цінностей і культурної спадщини» [10, с. 137]. Нагадаємо, що антикомуністичні трансформації у країнах Центральної Європи відбувалися під ідеологічним забезпеченням патріотичних концепцій.

Водночас антирадянський націоналізм органічно доповнювався міфологізованою свідомістю повернення у русло Європейської Цивілізації як землі обітованої, де усі проблеми «самі собою» вирішаться. Однак, після вступу 1 травня 2004 р. більшості центральноєвропейських країн до ЄС досить швидко стало зрозуміло, що дійсність не завжди є тотожною міфологізованим очікуванням. Тим паче, що болісні «непопулярні реформи» плавно перейшли восени 2008 р. у світову фінансово-кредитну кризу. Соціально-політична реакція на цю реальність підштовхнула популярність ультраправих націоналістичних політичних сил у більшості центральноєвропейських країн.

24 жовтня 2009 р. за ініціативи ультраправої партії «За кращу Угорщину» (Йобб'ік) було створено «Альянс європейських національних рухів». Станом на початок 2011 р. партія «За кращу Угорщину» мала 47 депутатів у національному парламенті (з 386) та 3 депутати у Європейському парламенті. Для партії, яка була створена у 2002 р. – це пристойний результат. Хоча перший досвід участі у виборах до парламенту Угорщини у 2006 р. був невдалим. В ніч з 17 на 18 вересня 2006 р. активісти «Йобб'ік» очолили бурхливу акцію протесту проти уряду соціаліста Ф. Дюрчяня. За оцінками сил безпеки, заворушення були найбільшими з 1956 р. за своїм масштабом. У 2007 р. партія сформувала напіввійськову організацію «Угорська гвардія», яка зробила емблемою уніформу «нілашистів». Потужні позиції партії «Йобб'ік» обумовлювалися не

лише наслідками світової економічної кризи, а й національними травмами, яких Угорщина зазнала після Першої та Другої світових війн. Ідеалом вони вважають відродження «Великої Угорщини» включно із Трансільванією, Воєводиною та Закарпаттям. На знаменах партії, окрім антисемітизму та гомофобії, присутня й ксенофобія щодо циган. Однак більшої критики від ЄС заслуговує «націоналістична» політика угорського уряду на чолі з лідером партії «Фідес» В. Орбаном.

Натомість у Чехії та Словаччині до ультраправих націоналістичних рухів влада застосовувала жорсткі заходи. У 2002 р. у Чехії була створена «Робітничка партія» (лідер Т. Вандас). На парламентських виборах 2004 р. результат партії, яка пропагувала «національний опір» європейській інтеграції, був мінімальний. Ідеологічно партія близька до угорських ультра. Обидві виступають проти членства своїх країн у ЄС та НАТО. У листопаді 2008 р. «Робітничка партія» була заборонена Верховним Судом Чеської Республіки. У Словаччині у 1995 р. була створена громадська асоціація «Словацька посполітьсть» (лідер М. Котлеба). Ідеалом для партії став Й. Тісо та його націоналістично-авторитарний режим.

Польська ультра націоналістична партія «Національне відродження Польщі» не представлена у Сеймі. Однак один із її активістів М. Камінський певний час очолював апарат інформаційної політики Президента Л. Качинського. У Румунії існує дві ультра націоналістичні партії. Одна з них має назву «Нові праві» та представлена також у Молдові. Ідолом для неї є засновник «Залізної гвардії» К. Кодряну [11, с. 54]. У 2000 р. лідер партії «Велика Румунія» В. Тудор ледь не був обраний президентом Румунії, натомість став депутатом Європейського парламенту. Під час висилки циган влітку 2010 р. із Франції саме В. Тудор запропонував здійснити «м'яку» етнічну чистку та депортувати їх на історичну батьківщину до Індії.

Заборона партій не завжди ефективна. Вони реєструються як громадські ініціативи та продовжують діяльність. У націоналістів під дією факторів економічної кризи швидко формується молодіжна соціальна база підтримки. Результатом взаємодії ідей європейської інтеграції та стійких націоналістичних позицій є негарантований позитивний результат референдуму про можливий вступ Хорватії до ЄС. Принаймні на початку 2011 р. Європейська комісія відкрила у Загребі спеціальний інформаційний центр, покликаний пропагувати ідею вступу Хорватії до ЄС. Хорватські націоналісти досі не можуть пробачити проєвропейській частині хорватської політичної еліти видачу Гаазькому трибуналу генерала А. Готовини, який у серпні 1995 р. під час військової операції «Блискавка» здійснив етнічну чистку сербів у Країні, повернувши цю територію до складу Хорватії.

Однак, більші електоральні успіхи мають популісти у країнах «старої» Європи – «Національний фронт» М. Ле Пен у Франції, представлена у італійському парламенті популістська партія Б. Грілло «П'ять зірок»,

популярною у Нідерландах є партія Г. Вілдерса, а у Бельгії «Влаамський блок». В Іспанії до кортесів пройшла популістська партія «Podemos» («Ми можемо»). Також популістські партії мають помітний політичний вплив у країнах Вишеградської четвірки і скандинавських країнах-членах ЄС. До того ж, кандидат від «Австрійської партії свободи» Н. Хофер показав непоганий результат на президентських виборах 2016 р. Варто згадати, що тенденція до правої популістської критики Євросоюзу зіграла свою роль у визначенні позиції британського електорату на референдумі щодо виходу з ЄС, який відбувся 23 червня 2016 р.

Отже, процес європейської інтеграції у своїх кризових моментах породжує різноманітні інверсійні тенденції, які спрямовані на протидію формуванню більш згуртованого ЄС як дієздатної моделі пост-національної демократії. Особливо наочними ці явища стали після початку світової економічної кризи 2008 р. Відтоді помітно зростає рівень електоральної підтримки правих популістських політичних сил, які у багатьох країнах-членах ЄС виступають проти домінування наднаціональних структур влади, критикують розмивання національної ідентичності, виступають проти постійного прийому мігрантів та біженців, а також пропонують варіанти розбудови «закритих суспільств». Зокрема, впродовж 2010-х рр. поживався такий рух у більшості країн-засновниць процесу європейської інтеграції. Новий імпульс європейським популістам дала перемога на президентських виборах у США Д. Трампа. Поки що він відмовився від укладання підготовленої за часів президентства Б. Обама угоди про створення євроатлантичної зони вільної торгівлі між США та ЄС. Провідні радники Д. Трампа відверто симпатизують європейським популістам [12]. Перспективи популістських лівих та правих партій у країнах-членах Євросоюзу залежали від їхньої спроможності ефективно балансувати між різними соціальними інтересами, пропонуючи «прості» рішення складних системних проблем.

Список використаних джерел та літератури

1. Загроза популізму. Звернення ініціативної групи «Першого грудня» // Нація і держава. – 2016. – Вересень.
2. Gauck: «Populismus ist ein Brandbeschleuniger für Angst». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sueddeutsche.de/politik/bundespräsident-gauck-populismus-ist-ein-brandbeschleuniger-fuer-angst-1.3364110>
3. Marin Le Pen forciert den Frexit. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sueddeutsche.de/politik/front-national-marin-le-pen-forciert-den-flexit-1.3364152>
4. Вайнштейн Г. Популизм в современной Европе: новые тенденции // Мировая экономика и международные отношения. – 2013. – № 12. – С. 24-33.
5. Rohe M. Der Islam in Deutschland. Eine Bestandsaufnahme. – München: Verlag C.H.Beck oHG, 2016. – 416 s.
6. Kriesi H., Pappas T.S. (Hrsg.). European populism in the shadow of the Great Recession. Studies in European political Science. – Colchester: ECPR Press. – 394 p.
7. Стэндинг Г. Прекариат: новый опасный класс. – М.: Ад Маргинем Пресс, 2014. – 328 с.

8. Дэвис Н. История Европы / Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: АСТ: Транзиткнига, 2005. – 944 с.
9. Moisi D. New Wave Nationalism. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.project-syndicate/moisi61/English>
10. Арсеенко А. Глобалізація як вона є на порозі ХХІ століття // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2010. – № 4. – С. 114-137.
11. Саморукова А. Румыния в ЕС: прогнозы и реалии // Свободная мысль-XXI. – 2008. – № 10. – С. 45-56.
12. Esfandiary D., Tabatai A. Trump vs the European Union. The Coming Storm. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nationalinterest.org/feature/trump-vs-the-european-union-the-coming-storm-19525>

Мартынов А.Ю. Популистские партии в странах-членах Европейского Союза: идеологический профиль и деятельность в начале ХХІ в.

В статье освещается политический ренессанс европейских правых популистских скептиков в большинстве стран-членов Европейского Союза. Указанные политические партии к мировому экономическому кризису 2008 г., когда процесс европейской интеграции находился на подъеме, оставались на обочине политики. Кризис либеральной модели глобализации, наплыв беженцев из кризисных зон конфликтов на Ближнем Востоке и в Северной Африке, усиление социальных противоречий реанимировали идеологию правых популистов. Именно социально-политическая реакция на эту реальность способствовала популярности ультраправых националистических политических сил в большинстве центрально европейских стран. С точки зрения классификации этой идеологии указанные политические силы представлены как популистами «левой» ориентации (французский «Национальный фронт»), так и «правыми» популистами (партия «Альтернатива для Германии»). Этот факт свидетельствует о размывании традиционных идеологических маркеров в политике и кризис определения ее стратегии и тактики.

Ключевые слова: *Европейский Союз, европейский скептицизм, идеология, популистские партии, кризис либеральной модели глобализации.*

Martynov A. The Populist Party in the Countries of the European Union: the Ideological Profile and Activities at the Beginning of XXI Century.

The article highlights the political renaissance of European right-wing populist skeptics in most countries of the European Union. These political parties to the global economic crisis in 2008, when the process of European integration was on the rise, remained on the margins of politics. The crisis of the liberal model of globalization, the influx of refugees from crisis areas of conflict in the Middle East and North Africa, increased social contradictions reanimated populist right-wing ideology. This socio-political response to this reality has pushed the popularity of far-right nationalist political forces in most Central European countries. In terms of ideology classification of these political forces are represented as populists “left” orientation (the French “National Front”) and “right” populists (the party “Alternative for Germany”). This fact confirms the erosion of traditional ideological markers in politics and the crisis of determining its strategy and tactics.

Keywords: *European Union, European scepticism, ideology, Populist Party, crises of liberal model globalization.*